

9.

ИСКАШ ЛИ ДА ОТИДЕМ В ГДАНСК?

8 юни. Получавам имейл от приятеля ми Ричард: „Бен, твоят кемпер не запали. Изпуснах ферито. С две думи, няма да ходя с кемпера в Испания. Купих си билет за Полша. Може ли да остана няколко седмици?“.

Ричард е добро момче. Мрази трибализма във всичките му форми – нации, религии, раси – с изключение на мачовете на „Арсенал“. Ако имаше избор, той би предпочел да е безименна торба от атоми със срок на годност до 2060 година. Ричард заряза академичната си работа и нищо не го задържа в Англия.

Приятелят ми пристига и празнуваме с бира и печена патица в кафенето на моята улица.

- Какво мислиш?
- Препекли са я.
- Питам те за Полша.
- Бива.
- Как така „бива“? Та ти си експерт по политически науки!
- На почивка съм.
- Значи ванът не запали?
- Според баща ми акумулаторът бил скапан.
- Въпрос на гледна точка.
- Какво мислиш за референдума?
- Няма да гласувам.

- Високомерен си, затова.
- По-добре да си говорим за патицата.
- Моята патица ми казва да гласувам да останем в Европа.
- Кожата на твоята е по-хрупкава. Дай малко!
- Не давам. Искаш ли да отидем в Гданск?
- Някъде на север ли беше?
- Да, Гданск на Балтийско море – там е основана „Солидарност“.
- Кое?
- Профсъюзите, които разрушиха Желязната завеса през осемдесетте.
- Кога тръгваме?
- Довечера. Гаджето на Джени живее там и ще има купон. Поканени сме.

Пристигаме в Гданск и се настаняваме в хола на апартамента, който е и кухня с барбекю. Докато вечеряме, обсъждаме липсата на средна класа в страната, тъй като така и не се стигнало до обособяването ѝ, и за полските донъти, които нямат дупки. Играем на „Психиатър“ – един излиза, другите се правят на болни и когато се връща, трябва да им задава въпроси, за да стигне до диагноза. Идва моят ред и питам Ричард:

- Щастлив ли си?
- Само когато ме лайкват във Фейсбук.
- А ти, Павел, как мислиш, красив ли си?
- Съвсем не.
- Обръщам се към Джени:
- Измъчва ли те работата?
- И още как!

Посрещам зората на балкона. Не ми се спи. До центъра има доста път. Оставям бележка, прескачам Ричард, излизам

и тръгвам покрай жилищните блокове, които наподобяват причудливи стенописи на абстрактни, безизразни портрети. Шест и половина е и вече е горещо. Вървя след един строителен работник по моста над гарата „Гданск Вжешч“. Колко съгласни в това име само! Добре че не се налага да я споменавам... Шосето върви покрай стара корабостроителница. Купувам си вода от една пекарна, ползвам тоалетната на близкия хотел и пуша на пейката на детската площадка. Стигам до Политехническия университет, сядам на стъпалата и гледам студентите, които преглеждат записките си, гълтат енергийни напитки и влизат на изпит. Точно сега не ставам за изпит – и най-простият въпрос би ме затруднил и объркал. Отново тръгвам и по едно време съзирам часовниковите кули на стария град. Сещам се за Лори Лий и как все бил жаден, докато обикалял Испания.

След повече от час спирам под сянката на черква – най-голямата, която съм видял в Полша. Ще има сватба. Свещеникът е закъснял и се преоблича в колата. Все едно е Кларк Кент, преобразяващ се в Супермен в телефонна кабина.

Вървя по пешеходната алея, промушвам се през една дупка в каменната ограда и излизам на речния канал. Чудесен повод да седна и да си поръчам сладолед и кафе в едно от крайречните заведения. Група туристи се качват на старовремски кораб за пътешествие до Гданския залив, където е започнала войната. Седя уморен, недоспал и закузвам с яйца, маслини и печени филийки.

Намеренията ми да разгледам града се изпаряват и се оглеждам за място, където да подремна. Не виждам никаква сянка. Гданск е една огромна сауна. Да, тук има високи и красиви сгради в холандски стил, изумителни черкви, тесни криволичещи улици, на които можеш да пиеш кафе по специални рецепти, да си купиш сувенири от кехлибар, а и оскубани пилета от някоя поседнала на щайга селска жена, но проблемът

е, че няма нито един сенчест парк с пейки, където да полегна. Влизам в „Хилтън“. Единствената свободна стая ще бъде готова за настаняване чак в шест часа.

Най-сетне намирам парк или по-точно тревна площ между две шосета. Райска градина! Навивам си часовника на дванайсет и половина, тъй като имам среща с другите в един часа при Фонтана на Нептун. Лягам под сянката на билборд за слънцезащитен крем и заспивам. Събуждам се от горещината. На тревата до тротоара седят няколко бездомници. Подбират по-скромно облекчените минувачи – състраданието и богатите невинаги вървят ръка за ръка – и просят цигари. Седя на сянка и заключавам, че за мен Гданск е пек, умора и безсъние, които сам си причиних. Вече не изпитвам никакъв интерес към инак богатата и стара история на града, който е бил датски, руски, пруски, френски за две седмици (по времето на Наполеон), немски, свободен град под юрисдикцията на Обществото на народите и пак немски заради решението на Хитлер да има повече *Lebensraum* на изток. Данциг става Гданск след Втората световна война.

Отивам при Нептун в един. В два става ясно, че надали някой ще дойде. Нямам роуминг, не мога да се обадя на никого и се шляя по улиците. Попадам на гей прайд. Заради нестандартната си ориентация участниците са заобиколени от полицаи – пет към едно в полза на властта. Снимам ненужната обсада, а междуременно прииждат няколкостотин хетерокатолици. Приближават се, надават бойни викове и ръкомахат гневно като футболни запалянковци при среща с феновете на противниковия отбор. Странна реакция срещу едно кротко малцинство... Изкушавам се да задам няколко въпроса на хетерокатолиците, но какво мога да кажа на моя беден полски: *О, значи вие не сте гей? Не сте ли щастлив? Не сте щастлив, тъй като не сте гей?*

Минавам зад полицейския кордон, момче на име Янек ми дава флагче с дъгата, мушвам го в джоба на ризата си като цвете и го моля за телефон, за да се свържа с приятелите си. Срещаме се в центъра „Солидарност“ до корабостроителния завод и паметника с кръст и корабно платно – символ на Господ и труда или нещо като Стареца и морето. Никой не ме пита за приключенията ми. Махмурлукът и умората ми са търпими и разглеждам музея с интерес. Научавам за покушението над папа Йоан Павел II и за това, че папата посетил нападателя си в затвора, за да го увери, че му е простил. Предполагам, че точно заради това несравнимо благородство е бил и папа. Научавам за световното футболно първенство през 1982 година и за мача между полския и съветския отбор, който завършва неудовлетворително и за двете страни: нула на нула. Около година преди това Съветският съюз налага военно положение на Полша заради опозицията на Лех Валенса и профсъюза „Солидарност“. Мачът представлява нещо като отражение или сублимация на политическата обстановка.

Гданск изглежда по-добре нощем. Паветата са по-меки, тълпите по-приятни и заведенията по-гостоприемни. Дремнах, пих вода, ядох риба и не се чувствам толкова зле. Градът е като многолико отражение на Холандия, Франция, Белгия и Италия, но не и на Германия. Когато го възстановявали след войната, архитектите и строителите решили новият Гданск да не напомня с нищо за тази страна. Градската атмосфера е изискана: адвокат разхожда кучето си, певец пее на лодка, цигулар свири под моста, две елегантни жени си поръчват вино след края на работния ден, но не го харесват и го връщат... Здрачът мята мек воал над града и без да го осъзнава, той се опитва да ме омае.